

INHOUD

ONTDEKKEN 6

Welkom in Duitsland.....	8	Veelzijdig Duitsland.....	20
Zicht op Duitsland.....	10	Jaaroverzicht van Duitsland.....	36
De parels van Duitsland.....	12	Een korte geschiedenis.....	38
Reisroutes.....	16		

BELEVEN 46

Oost-Duitsland	48	West-Duitsland	328
Berlijn.....	54	Rijnland-Palts en Saarland.....	334
Brandenburg.....	124	Hessen.....	354
Saksen-Anhalt.....	144	Noord-Rijnland-Westfalen.....	380
Saksen.....	162	Noord-Duitsland	412
Thüringen.....	184	Nedersaksen, Hamburg en Bremen.....	418
Zuid-Duitsland	202	Sleeswijk-Holstein.....	450
München.....	208	Mecklenburg-Voor-Pommeren.....	464
Beieren.....	242		
Baden-Württemberg.....	288		

WEGWIJS 484

Voor vertrek.....	486	Register.....	494
Duitsland onderweg.....	488	Nuttige uitdrukkingen.....	508
Praktische informatie.....	492	Dankbetuiging.....	511

Links: Peperkoek (Lebkuchen) te koop in München
Vorige bladzijde: Basteirots, zandstenen bergen
aan de Elbe

De paden op

Dit landschap met ongeveer 200.000 km aan paden smeekt gewoon om te voet te worden verkend. Er is keus te over, maar enkele favorieten zijn de Malerweg in de Sächsische Schweiz (bij Dresden) en paden in het Berchtesgadener Land (blz. 258). Probeer voor de ultieme ervaring de huttochten, waarbij u kunt overnachten in een hut of op een zuivelboerderij.

Wandelaars volgen een pad door bergachtig terrein in de Alpen

DUITSLAND VOOR BUITENSPORT

Duitsland is één enorme speeltuin voor liefhebbers van actieve vakanties. De zestien nationale parken en golvende landschappen met heuvels, meren en bossen zijn woest, maar toch toegankelijk. Ze bieden een groot scala aan buitenactiviteiten, ongeacht hoe fit u bent.

Op twee wielen

Op zoek naar een lange-afstandsfietsroute? Duitsland heeft er genoeg. Volg het Elbefietspad, een 1200 km lange route van de Noordzee naar de bron in de Tsjechische Republiek, of volg de Duits-Poolse grens via de 630 km lange Oder-Neisse-route. Kies voor uitzicht op zee het Oostzeekustfietspad, onderdeel van het Eurovelo-netwerk, of rijd langs het Kielerkanaal, dat de Oostzee met de Noordzee verbindt.

Natuurlijk hoeft u niet de hele afstand te fietsen - kies een etappe en breng een ontspannende dag door in het zadel.

Fietsen langs het Kielerkanaal, dat de Oostzee verbindt met de Noordzee

TOP 3

AVONTUREN VOOR ACTIEVIJNGEN

Paragliden boven de Beierse Alpen

Neem een kabelbaan naar de top van de Rauschberg, stijgt op met een paraglider en bekijk de Alpen in een uniek perspectief.

Autoracen op de Nordische

Ontketen uw innerlijke Max Verstappen op dit circuit, dat onderdeel is van het Grand Prix-circuit Nürburgring.

Rotsklimmen in Berchtesgaden

Het Berchtesgadener Land (blz. 258) is een droom voor alpinisten. De ultieme uitdaging is de Watzmann.

SKIËN IN BEIEREN

De Beierse Alpen zijn de belangrijkste Duitse skibestemming. Hoewel deskiplaatzen niet zo'n prestige hebben als die in Frankrijk of Oostenrijk, liggen de meeste binnen twee uur van München, wat ze heel gemakkelijk bereikbaar maakt. Er is ook veel variatie van grote, drukke resorts als Garmisch-Partenkirchen (blz. 278) en Alpsee-Grünten tot kleinere, rustigere plaatsen als Oberstaufen en meer gezinsvriendelijke plekken als Geisskopf. De streek is geschikt voor alle niveaus en het seizoen duurt gewoonlijk van november tot Pasen.

Te water

De meren en rivieren waarmee Duitsland bezaaid is en de vaak over het hoofd geziene kust bieden volop gelegenheid tot waterrecreatie. Beieren is uw beste keuze voor activiteiten aan de meren, terwijl u in Mecklenburg-Voor-Pommere het zilte nat kun bedwingen. Huur een kajak of surfplank, of duik er gewoon in om te zwemmen.

Een gezin trekt eropuit in een kajak ↑

Beklim een berg

Het Duitse landschap ligt vol machtige bergen en heuvelruggen, waardoor het een paradijs is voor alpinisten. Onverschrokken klimmers kunnen de Zugspitze beklimmen, met zijn 3000 m de hoogste top in Duitsland. De beloning is een prachtig uitzicht en - we zijn tenslotte in Beieren - een Biergarten op de top. Er is ook een populaire kabelbaan om u weer terug te brengen.

↑ Een degelijk uitgeruste en ervaren bergbeklimmer die een Beierse bergwand beklimt

4

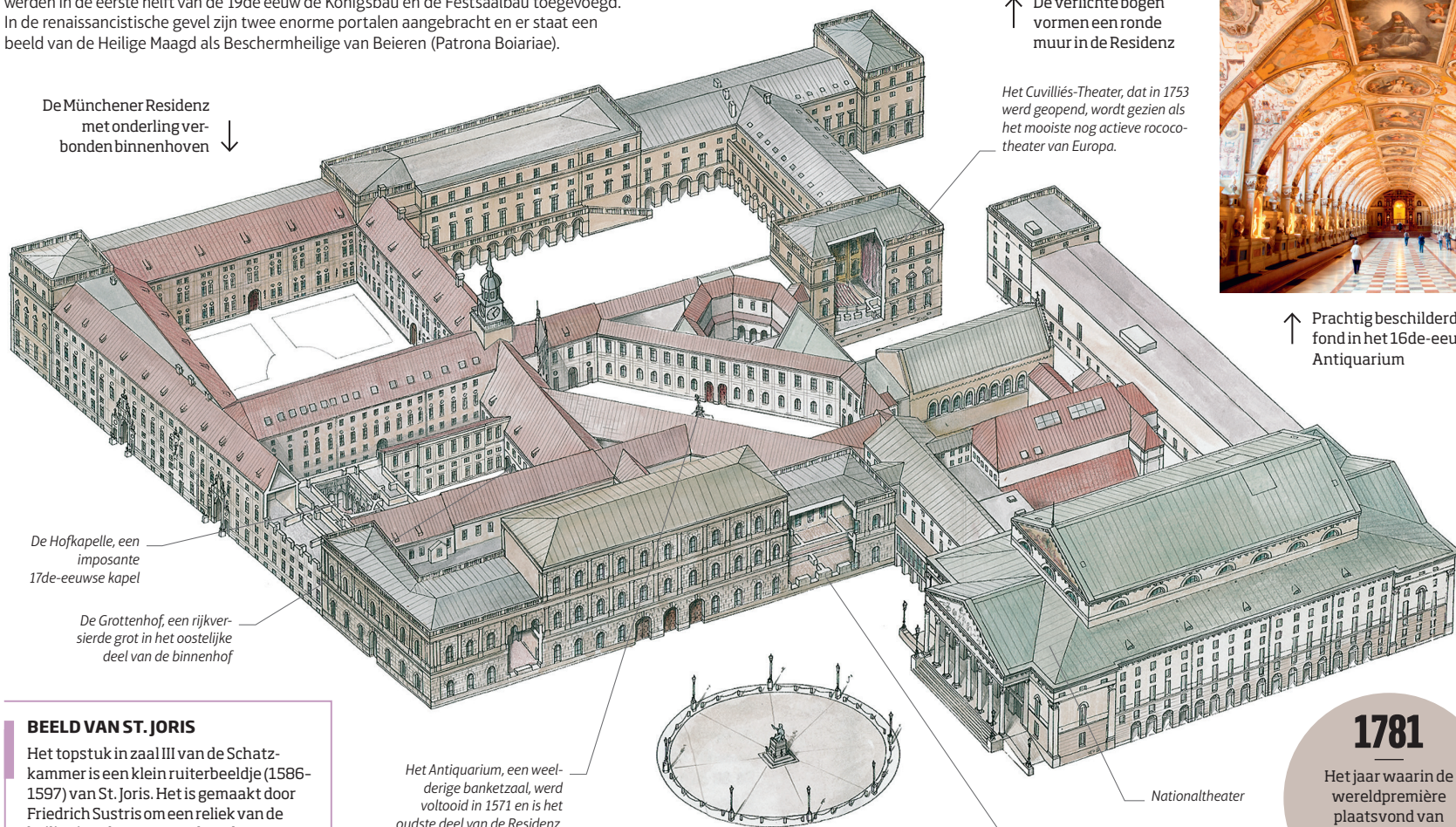
RESIDENZ

📍 C3 🏠 Residenzstrasse 1 📍 Odeonsplatz 📅 April-15 okt. dag. 9.00-18.00 uur; 16 okt.-maart dag. 10.00-17.00 uur 🌐 residenz-muenchen.de

In het grootste stadspaleis van Duitsland woonden vroeger de Beierse vorsten, maar sinds 1920 is er een museum in gevestigd. Nu is het een van de belangrijkste paleismusea van Europa, met een prachtige renaissancestische gevel, een schitterende banketzaal en gouden en zilveren schatten.

De Münchener Residenz was van 1508 tot 1918 een machtscentrum in Beieren, waarna het als museum voor binnenhuisarchitectuur werd opengesteld voor publiek. Door de jaren heen werd het enorme complex, eigendom van de Wittelsbachdynastie, steeds verder uitgebreid. In de 17de eeuw kreeg de Brunnenhof een nieuwe ommuring en werden er nieuwe gebouwen, de Hofkapelle en de Reiche Kapelle, neergezet bij de keizerlijke binnenhof en werden in de eerste helft van de 19de eeuw de Königsbau en de Festsaalbau toegevoegd. In de renaissancestische gevel zijn twee enorme portalen aangebracht en er staat een beeld van de Heilige Maagd als Beschermheilige van Beieren (Patrona Boiariae).

De Münchener Residenz met onderling verbonden binnenhoven ↓

De Hofkapelle, een imposante 17de-eeuwse kapel

De Grottenhof, een rijkversierde grot in het oostelijke deel van de binnenhof

BEELD VAN ST. JORIS

Het topstuk in zaal III van de Schatzkammer is een klein ruitersbeeldje (1586-1597) van St. Joris. Het is gemaakt door Friedrich Susstris om een reliek van de heilige in te bewaren. In de 17de eeuw werd het op belangrijke feestdagen tentoongesteld in de Residenz.

Het Antiquarium, een weelderige banketzaal, werd voltooid in 1571 en is het oudste deel van de Residenz.

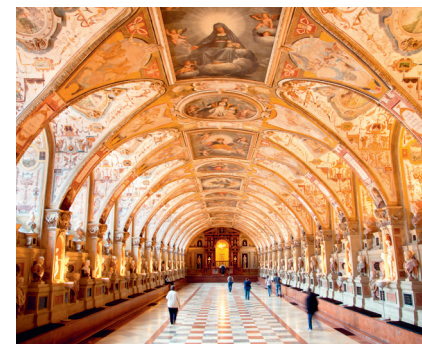
Nationaltheater

In de Schatzkammer worden schatten bewaard zoals koninklijke insignia, liturgische voorwerpen en goud en zilver.

↑ De verlichte bogen vormen een ronde muur in de Residenz

Het Cuvilliés-Theater, dat in 1753 werd geopend, wordt gezien als het mooiste nog actieve rococo-theater van Europa.

↑ Prachtig beschilderd plafond in het 16de-eeuwse Antiquarium

1781

Het jaar waarin de wereldpremière plaatsvond van Mozarts *Idomeneo* in het Cuvilliés-Theater.

↑ Rivierboten in Koblenz met Festung Ehrenbreitstein op de achtergrond

9

Koblenz

AB5 🚗 📍 Zentralplatz 1; www.koblenz-tourism.de

De naam die de Romeinen in 9 v.C. aan hun kampement gaven, *castellum apud confluentes*, wat 'kamp bij de samenvloeiing' betekent, verwijst naar de strategische ligging van de stad Koblenz, want op deze plek stroomt de Moezel in de Rijn. Koblenz was van de middeleeuwen tot de 19de eeuw de zetel van de machtige keurvorsten uit Trier. Het is de geboorteplaats van de prins Von Metternich, de 19de-eeuwse Oostenrijkse staatsman. Koblenz vormt tegenwoordig het culturele centrum van de regio. De 'Duitse Hoek' is de benaming voor de plek waar de Moezel overgaat in de Rijn. Hier staat het imposante beeld van keizer Wilhelm I. Het door Bruno Schmitz

Het hoogste punt van het oude centrum wordt gemarkeerd door de romaanse Liebfrauenkirche.

ontworpen beeld werd in 1897 geplaatst, maar ging tijdens de Tweede Wereldoorlog verloren. Sinds 1993 staat er een replica. De naam Deutsches Eck verwijst naar het gebouwencomplex van de Duitse Orde, het Deutschherrenhaus. Van de residentie van de leider van de Orde (14de eeuw) heeft maar een klein deel de tand des tijds doorstaan. Het gebouw herbergt het **Ludwig-Museum** met moderne kunst. De collegiale **Basilika St. Kastor** werd in de jaren 817–836 gebouwd op initiatief van de bisschop van Trier op de plek waar een vroegchristelijke kerk had gestaan. Van de 11de tot de 13de eeuw werd het gebouw vergroot. Het moderne Forum Confluentesgebouw vlak bij de rivier huisvest het **Mittelrhein-Museum**, dat 2000 jaar streekhistorie belicht. U ziet er een indrukwekkende collectie archeologische en middeleeuwse kunst. Bijzonder is het originele hoofd van het standbeeld van keizer Wilhelm I, dat bij de rivier staat. In de middeleeuwen liet de familie Von Arken een versterkte residentie bouwen in het noordwestelijke deel van de Romeinse vestingwerken,

de Alte Burg. In 1277 werd het gebouw overgenomen door Heinrich von Finstingen, de aartsbisschop van Trier, die het liet vergroten. De vesting moest hem beschermen tegen de inwoners van Koblenz, die streefden naar onafhankelijkheid. De opeenvolgende bisschoppen bleven veranderingen doorvoeren, tot het in de 17de eeuw zijn uiteindelijke vorm verkreeg. Vooral de renaissancestijl oostgevel is mooi. Op Burgstrasse 1 herbergt het gebouw het gemeentearchief en een deel van de bibliotheek.

Het hoogste punt van het oude centrum wordt gemarkeerd door de romaanse **Liebfrauenkirche**. Het godshuis stamt uit de vroegchristelijke tijd, maar zijn huidige vorm kreeg het gebouw na aanpassingen tussen 1182 en 1250. De drieschepige basiliek heeft een westelijke gevel met twee torens. Het schitterende koor in gotische stijl werd in de jaren 1404–1430 toegevoegd. Niet ver van de brug over de Rijn, in Neustadt, staat het Kurfürstliches Schloss, een voorbeeld van de vroeg-neoklassieke architectuur van het Rijnland. Het werd

gebouwd en is kort gebruikt door Clemens Wenzeslaus von Sachsen, de laatste keurvorst van Trier. In 1777 begon men met de bouw, ontworpen door Michael d'Ixnard. In 1786 was het gebouw gereed, onder toezicht van Antoine François Peyère de Jongere. Helaas is het paleis gesloten voor het publiek.

Aan de overzijde van de Rijn staat het indrukwekkende **Festung Ehrenbreitstein**, een van de grootste forten ter wereld. Het imposante bouwwerk is sinds de Pruisische tijd nauwelijks veranderd. Op deze plek werd in 1000 een kleiner gebouw neergezet, dat in de loop der jaren door de aartsbisschoppen en keurvorsten uit Trier werd uitgebreid. Zij bewoonden het van 1648 tot 1786. De heiligste

DRINKEN

Koblenz mag dan oud en historisch zijn, het is tevens een leuke en moderne stad. Vooral 's avonds is het er gezellig, en u kunt er leuk uitgaan, met diverse bars en cafés rond de Münzplatz, langs de Rijn en in de Altstadt. Vaak wordt er in het weekend muziek gespeeld of zijn er evenementen.

Irish Pub Koblenz

AB5 🚗 Burgstrasse 7
www.irishpubkoblenz.com

Cafe Einstein

AB5 🚗 Firmungstrasse 30
www.einstein-koblenz.de

Daddy O's

AB5 🚗 Eiltzerhofstrasse 1
📞 0176-76579048

relikwie uit Trier, het gewaad van Christus, werd hier bewaard. Het fort ziet uit over Koblenz, de Rijn en de Moezel en biedt plaats aan het regionale Landesmuseum Koblenz, dat zich richt op moderne technologie, en aan het Rhein-Museum, met een hydrologische collectie.

Ludwig-Museum

📍 🚗 📍 Danziger Freiheit 1
🕒 Di-za 10.30-17.00, zo 11.00-18.00 uur
www.ludwigmuseum.org

Basilika St. Kastor

📍 Kastorstrasse 7
🕒 Dag. 9.00-18.00 uur
www.sankt-kastor-koblenz.de

Mittelrhein-Museum

📍 🚗 Zentralplatz 1
🕒 Di-zo 10.00-18.00 uur
www.mittelrhein-museum.de

Liebfrauenkirche

📍 An der Liebfrauenkirche 1
📞 0261-31550 🕒 April-okt. dag. 8.15-19.00 uur; nov.-maart ma-za 8.15-18.00, zo 9.00-17.00 uur

Festung Ehrenbreitstein

📍 📞 🚗 📍 Festung Ehrenbreitstein
📞 0261-66750
🕒 April-okt. dag. 10.00-18.00 (nov.-maart dag tot 17.00) uur

🔍 PARELTJE Historische zuil

Op de Josef-Görres-Platz in Koblenz staat de bijzondere Historiensäule, die de geschiedenis van de stad belicht in tien op elkaar gestapelde stukken. U leest het verhaal van 2000 jaar Rijnland-Palts.

🕒 📍 📍 📍 📍

Maria Laach

AB5 🚗 📍 Gleees 🕒 April-okt. di-za 10.00-17.00, zo en ma 13.00-17.00 uur; nov.-maart ma-za 10.30-12.00, zo 13.00-19.00 uur
www.maria-laach.de

De abdij van Maria Laach, een fraai voorbeeld van Duitse en Europese romaanse architectuur, ligt aan de Laacher See, een meer dat is ontstaan in de krater van een uitgewerkte vulkaan. In 1093 begon men, in opdracht van Heinrich II, die er begraven is, met de bouw. De abdij werd pas in 1220 voltooid. Tot de secularisatie in 1802 huisden hier benedictijner monniken. Sinds 1892 zijn er enkele malen per dag weer gregoriaanse gezangen te horen.

↑ De Maria Laachabdij en de tuin eromheen in volle bloei

↑ De kleurrijke gebouwen aan het oude marktplein van Schwerin

1 SCHWERIN

📍 E2 🚗 📞 Am Markt 14 🌐 schwerin.com

Deze provinciehoofdstad is pittoresk gelegen tussen verscheidene meren, met een sprookjeskasteel op een eiland, een charmant oud gedeelte en veel fraaie historische gebouwen. In de 16de eeuw floreerde het intellectuele leven en raakte de stad bekend als 'Florence van het Noorden'.

Schloss

📍 Schlossinsel 📞 0385-525 2920 🕒 Half april-half okt. dag. 10.00-18.00 uur; half okt.-half april di-zo 10.00-17.00 uur

Dit kasteel op het Burgeiland wordt wel het Neuschwanstein van Mecklenburg genoemd, naar het beroemde kasteel in Beieren. Het Schweriner Schloss werd echter grotendeels eerder gebouwd, in 1843-1857, naar een ontwerp van Georg Adolph Demmler en Friedrich August Stüler, die geïnspireerd waren door de torentjes van het Franse Château Chambord. Bij een

renovatie heeft men geprobeerd om de renaissancestijl te brengen, waarvan alleen de keramische decoraties zijn overgebleven. Binnen is de kapel van Johan Batista Parris uit 1560-1563 behouden gebleven. De sierlijke zalen zijn versierd met verguld stucwerk.

2

Burggarten Schlossgarten

In de Burggarten vindt u een oranjerie en een grot die rond 1850 van graniet is gebouwd. Via een brug komt u in de gro-

tere Schlossgarten, waar mensen graag komen ontspannen. Langs het Kreuzkanal, aangelegd in 1748-1756 en een van de assen van de tuin, staan replica's van barokke standbeelden, waaronder de Vier jaargetijden van de beeldhouwer van de Dresdense Zwinger, Balthasar Permoser.

3

Rathausplatz

Rond het stadhuisplein staan huizen van rijke inwoners, vaak met 19de-eeuwse gevels die oudere muren verbergen. Dit gaat ook op voor het gotische stadhuis, dat verborgen is onder een Engelse namaak tudorstijl. De architect Demmler is verantwoordelijk voor talrijke neorenaissancestijl-

Weetje

De neogotische toren van de Dom St. Maria und St. Johannes biedt een schitterend uitzicht op de hele stad.

sche en neogotische gebouwen, de paradepaardjes van Schwerin. Op het marktplein staat aan de noordkant het Neues Gebäude, een overdekte markt uit 1783, met een prachtige gevel met twaalf Dorische zuilen.

Freilichtmuseum Schwerin-Muess

📍 Alte Crivitzer Landstrasse 13 📞 0385-208410 🕒 Mei-okt. di-zo 10.00-18.00 (okt. tot 17.00) uur

In dit museum is de volksarchitectuur van Mecklenburg te zien, zoals zeventien huizen uit de 17de-19de eeuw waarmee een dorp is nagebouwd. Combineer een bezoek met een dagje aan het strand van Zippendorf.

Dom St. Maria und St. Johannes

📍 Am Dom 4 📞 0385-5650 14 🕒 Toren: april-okt. ma-za 10.00-17.00, zo 12.00-17.00 uur; nov.-maart ma-vr 11.00-14.00, za 11.00-16.00, zo 12.00-15.00 uur

Deze kathedraal wordt beschouwd als het belangrijkste voorbeeld van gotische baksteenarchitectuur in het Oostzegebied. De basiliek uit 1240-1416 doet met zijn brede transept en gang rond het presbyterium en zijn ring van kapellen denken aan Franse kathedraalen. In de kerk bevinden zich nog enkele originele voorwerpen, die overeenkomen met het prachtigste werk uit Antwerpen van die tijd. Onder meer vindt u er een houten, laatgotische en uit diverse panelen bestaande kruisiging, bewerkt in zandsteen, de 14de-eeuwse doopvont, een gedenkteken aan hertogin Helena van Mecklenburg, gemaakt door

het Vischeratelier in Neurenberg, en de grafstenen van hertog Christopher en zijn echtgenote.

Staatliches Museum

📍 Am Alten Garten 3 🕒 Di-zo 10.00-18.00 (nov.-maart tot 17.00) uur 🌐 museum-schwerin.de

Het Staatliches Museum staat bij de Alter Garten, een van de fraaiste pleinen in Duitsland, waar het water het kasteel en het neorenaissancestijl theater weerspiegelt. Het museum heeft leeuwen op zijn gevel en een portiek met Ionische zuilen. De kunstcollectie is gebaseerd op de verzameling van hertog Christian Ludwig II. Naast werken van Duitse en Hollandse schilders bezit het museum werk van

Must see

↑ *Familierecital* (1658) door Frans van Mieris de Oudere, Staatliches Museum

veel Franse kunstenaars. Hier toe behoren 34 schilderijen van Jean-Baptiste Oudry, de hofschilder van Lodewijk XIV, en een aantal doeken van de dadaïst Marcel Duchamp en beelden van de expressionist Ernst Barlach.

